

RÉV LÍVIA 110

Rév Lívia leányával, Beatricével 100 évesen, halála előtt két évvel (2016)
(Facebook)

I.

ÁBRAHÁM MARIANN¹

EGY VARRÓ MARGIT-TANÍTVÁNY: RÉV LÍVIA²

A Zeneműkiadó Vállalatnál a közelmúltban jelent meg Varró Margit ismert német nyelvű könyvének, a *Der lebendige Klavierunterricht*nek első, átdolgozott kiadása Zongoratanítás és zenei nevelés címmel. A húszas években megírt mű egy zseniális muzsikus és pedagógus egyéniség kezéből került ki, mostani megjelenése pedig világossá tette, hogy zenetanítási elveink élő forrása. Mindaz, amit és ahogyan ma – 60-70 évvel később – saját felfedezésünként alkalmazunk, ebben a könyvben megtalálható, mi több: alkalmazását Varró Margit lépésről lépésre, gyakorlati alapokra helyezve kidolgozta és rendszerezte is. A világ számtalan ismert muzsikusa – Bartók, Menuhin, Badura-Skoda, Brendel, Starker, hogy csak a nálunk ismert nevekből említsek néhányat – a század egyik legnagyobb zenepedagógusaként tartja számon a könyv szerzőjét. A MUZSIKA Vásáry Tamással készített interjújához is (1989. március) Varró Margit szállóigévé vált gondolata szolgált mottóul: „A tanár igazi művészete az, hogy nélkülözhetővé tegye magát.”

1 Dr. Ábrahám Mariann (Hódmezővásárhely, 1933. július 14. – 2023. január 31.) zongoraművész és -tanár, a Parlando állandó munkatársa, zenei szakíró.

2 Parlando 2016/2.

Rév Livia zongoraművész (született: Rauchwerger Lili, Budapest, 1916. július 5. – La Celle-Saint-Cloud/Párizs 2018. március 28., 101 évesen) Varró legkedvesebb tanítványai közé tartozott, ráadásul éppen azokban az években járt hozzá, amikor könyvének anyagát gyűjtötte, és tanítás közben tett megfigyeléseiről – amint ezt egy nemrégiben előkerült, gondosan őrzött boríték tartalma elárulja – alapos feljegyzéseket készített.

– Varró néninél a zongorán mindig volt egy nagy fehér papírlap, amelyre ő folyton jegyzetelgetett. Hogy mit, azt mi természetesen nem tudhattuk. Az órán egyszerre négyen-öten voltunk jelen, körbeálltuk a zongorát, miközben egyikünk játszott valamit. A zongoraóra két-három óráig is eltartott, de előfordult az is, hogy az egész délutánt ott töltöttük.

– *Nála kezdte tanulni?*

– Nem. Teljesen véletlen volt, hogy hozzá kerültem. Sőt, az is a véletlen műve volt, ahogyan a zongorával megismerkedtem. Budán, a Csaba utcában laktunk, amikor a házba költözött egy család. Fiatal lányok voltak. Amikor hurcolkodtak, akkor láttam életemben először zongorát. Gyerekszemmel elbűvölt ez a hatalmas bútordarab – ötéves voltam. Ez a fiatal lány sokat játszott Lisztet, és én annyira a zene hatása alá kerültem, hogy rendszeresen átjártam hozzájuk, és hallgattam a gyakorlását. Ekkor határoztam el, hogy „zongoraművésznő” leszek. Hatodik születésnapomra egyetlen ajándékot kértem: azt, hogy elkezdhessek zongorázni. Az első óra a születésnapomra esett. Röviddel ezután szüleim vidékre küldtek nyaralni. Ez a fiatal lány csak addig jutott velem, hogy megmutatta, hogyan írják a hangokat. Ahová nyaralni mentem, ott meg nem volt zongora. „Tanárnőm” felháborodott: ha valaki zongorázni tanul, az ne tartson szünetet egyetlen napra sem! Kezembe nyomott egy csomó kottát, és feladta, hogy mindet olvassam végig. Amikor visszajöttem, tudtam kottát olvasni. Így előbb ismertem a hangokat, mint a betűt. Gyorsabban olvastam kottát, mint szöveget. Gyerekkoromban később is az volt a szenvedélyem, hogy ha elvittek valahova, először mindig végigjátszottam az ott fellelhető kottákat, azután kérhettek tőlem, amit akartak.

– *A szomszéd kislány meddig tanított?*

– Csak két évig. Szüleim baráti köréhez tartozott egy igen kedves, zeneszerető orvos házaspár. Egy alkalommal náluk vendégeskedett a kiváló zongoratanár, Kardos Magda Erdélyből. Meghívtak, én pedig játszottam neki valamit. Ő vitt el azután Varró Margithoz.

Különös volt a módja annak, ahogy a növendékei közé felvett. Első alkalommal csak előjátszottam neki. Adott akkor egy darabot, Bartóktól az Este a székelyeknél-t, és elküldött: tanuljam meg teljesen egyedül, és jöjjenek vissza egy hét múlva.

Ha belegondolok abba, hogy Bartók ezt a darabot 1908-ban írta! Modern darabnak számított akkor, „kortárs zenének”.

Ő csak egy valamire volt kíváncsi: arra, hogy mit csinálok a zenével magamtól. És ebben a műben mindenféle zenei karakter megtalálható.

Boldogan mentem haza a darabbal. Meglehetősen büszke voltam, és nem engedtem, hogy bárki beleszóljon abba, hogyan tanulom meg. Amikor aztán egy hét múlva újra megjelentem nála, és eljátszottam, nagyon meg volt elégedve, és felvett. Varró Margit teljesen kezdővel ekkor már nem foglalkozott egyedül. Átadott a tanársegédjének, Máthé Klárának. Mintha soha nem zongoráztam volna, úgy kezdtünk el együtt dolgozni. Klári, Varró néni tanítási elvei alapján először teljesen „áttanított” engem. Eleinte minden két hétben – később csak havonként – elvitt hozzá konzultációra. Ő ekkor hosszasan és rendesen meghallgatott, de a tanácsait nem nekem adta, hanem Klárinak.

Varró Margit és három tehetséges tanítványa:
Dános Lili, Rauchweger-Rév Livia és Frank Klára (1925–26)

– *Ez mikor volt? 1924–26 körül?*

– Maradjunk annyiban, hogy elég régen! De nagyon elevenen emlékszem ezekre az évekre. Két évig voltam Klári növendéke, utána teljesen átkerültem Varró nénihez.

– Szeretted őt?

– Már gyerekként is nagyon magas polcra helyeztem, emberfelettinek éreztem a lényét.

– Elmondhatom, hogy egy alkalommal, amikor már hozzá jártál, mit írt fel többek között arra a „zongorán lévő nagy fehér papírlapra”, amiről ti nem tudhattatok semmit? Te azóta sem tudod, én is véletlenül tudtam meg.

„Identifikation mit dem Lehrer

Lily R, 9 1/2 Jahr alt, seit 1 1/2 Jahren meine Schülerin, (ausserordentlich begabt) unterrichtet ihre 7 jährige Schwester lege artis u. bringt sie mit »zur Prüfung«.

Die kleine spielt und singt alles ganz korrekt, doch beklagt sich die »grosse Schwester« sie wolle nicht recht auf Handhaltung achten u. immer nur Vortragsstücke spielen (nb. ganz so wie sie!) insbesondere wolle sie stets ihre Stücke lernen u. halte sie für neidisch, weil sie dies nicht zulasse: »Sie versteht noch nicht, dass sie mich in einem halben Jahr unmöglich einholen kann: ich bin ja auch 2 Jahre älter, und das wird sie auch nie einholen!«

„Azonosulás a tanárral

Lily R kilenc és fél éves, másfél éve a tanítványom (rendkívüli tehetség) tanítja annak rendje-módja szerint a hétéves kishúgát, és elhozza hozzám »vizsgázni«. A kicsi egész korrektül játszik és énekel mindent, a »nagy testvér« mégis panaszkodik, hogy nem akar ügyelni a helyes kéztartásra, és mindig csak előadási darabokat akar játszani (megjegyzendő, hogy egészen úgy, ahogy ő!). És figyelemre méltó módon állandóan az ő darabjait akarja tanulni, és irigynek tartja azért, mert nem hagyja ezt. »Ő még nem érti meg, hogy lehetetlenség engem fél év után utolérni; én egyébként két évvel idősebb is vagyok nála, és ezt sem fogja soha behozni!«

– Ez a csodálatos azonosulás a tanároddal, és a gyerekes büszkeség és öntudat, amellyel rögvest tovább is akartad adni a „tudományodat”, még jobban kíváncsivá tesz, hogyan tanított Varró Margit?

– Említettem, hogy óraszám ott voltunk nála, de egy gyereknek tulajdonképpen ugyanolyan hosszú órája volt, mint most, azzal a különbséggel, hogy az ott töltött időben hallgatni kellett a másikat is. Mindannyian tanultunk ez alatt. Ő teljesen bevont bennünket mindabba, ami nála történt, mi pedig abszolút feszültséggel figyeltük órák hosszát. Követtük szemmel a kottát és faltuk Varró néni szavait. Figyelni kellett, mert közben mindig kérdéseket tett fel, hogy valami miért jó, miért nem, mivel lehet javítani. Az életkorunk különbözött, én

voltam mindig a legkisebb. De akadt köztünk 18 éves is. Őt is ugyanúgy kellett kritizálnunk.

Több csoportja volt, úgy tudom, 4-5 ilyen kis együttes járt hozzá a lakására. Én Dános Lilivel, Frank Klárával, Kerekes Jánossal és Kinszki Róberttel voltam együtt leggyakrabban. Soha eszembe sem jutott, hogy ezek a hosszú zongoraórák untatnának.

Ezen kívül nagyon színesek is voltak az órái. Igen nagy fontosságot tulajdonított a kamarazenének. Sokat négykezesztünk, kétzongoráztunk, lemezt hallgattunk. Triózni én már 9 éves koromban elkezdtem, sőt 9 éves voltam, amikor koncerten játszottam Haydn-triót. A partnereim 15 évesek voltak. Évekig csúfoltak azzal, hogy olyan pici voltam – 30 centivel „rövidebb volt a lábam” –, hogy amikor tapsoltak, alig tudtam leugrani a székről! Egyszer Weber: Felhívás keringőre című darabját vittem órára. Nem szólt hozzá semmit, hanem feltette lemezen Toscaninivel, zenekarral. Ez sokkal többet ért, mintha kritizált volna. Még ma is azt hiszem, innen származik az az életre szóló meggyőződése, hogy a zongorázás nem hangszerjáték, hanem muzsikálás. A hangszernek el kell tűnnie. Sokat játszatott Bartókot, Debussyt is, ami akkor még nagyon modernnek számított.

Varró Margit mindenben rendkívüli önállósággal döntött. Olyan logikus, világos és egyszerű volt, és olyan fantasztikus meggyőződéssel tette, amit csinált, hogy a munkájába nem szólhatott bele senki. Úgy tudom, élete végéig így dolgozott. Amerikában is stúdiót bérelt, ott tanított kedve szerint, vagy otthon a lakásán.

– *Hallottad őt zongorázni?*

– Hogyne. Valami ösztönös, átlátszó tisztaság volt a játékában. Olyan volt, mintha forrásból csobogna a friss víz.

Az otthonában is élénk zenei élet folyt. Hogy kikkel lehetett ott találkozni! Csak akikre vissza tudok emlékezni: ott volt például Doráti Antal édesanyja, aki kvartetteket játszott zongorán – csak úgy, fejből. Állandó vendég volt Weiner Leó. Ott ismertem meg őt, később 6 évig szintén tanárom volt. Aztán Sebestyén György, ő Moszkvában lett karmester, Kentner Lajos, Kabos Ilonka. Wanda Landowska is többször járt nála, ő ismertetett meg bennünket a cseballóval.

Egyébként is, ez a század eleji muzsikus generáció rendkívüli volt. Nem tudom, ki lehetett a forrás – Bartók, Dohnányi, Kodály, Nikisch, Reiner, Weiner –, de ezek úgy muzsikáltak, akár egy népes család. Nagyok voltak, és ez volt a mi zenekultúránk fantasztikusan gazdag alapja. Nem is tudom, volt-e más országokban is ebben az időben ilyen gazdagság a zeneéletben!

Varró összejövetelén mi, gyerekek is ott lehettünk. Nekem szép koloratúr hangom volt, és egyszer énekeltem valami áriát. Kerekes János kísért. Épp akkor Galli-Curcinak volt fellépése a pesti operában: kifütyülték, mert „kivágott” egy magas hamis hangot. Lehet, hogy szimpátiából, de ebben az áriában nekem is félrecsúszott a legmagasabb hang. Jót szórakoztunk ezen. Javasolták, hogy tanuljak énekelni, érdemes lenne, de erre nem került sor soha.

– *A technikai képzésről tudnál mondani valamit?*

– A legelső, amit Varró Margitnál megtanultunk: tudni kell minden izmot teljesen ellazítani. A hang megfogása után, ahogy ráéjtettük a karunkat vagy a kezünket a hangszerre, azonnal emeljük vissza a súlyát. A hang szép is legyen. Ezeket állandóan kérte és mutatta. Elég tehetségesek voltunk ahhoz, hogy ezt fel is fogjuk. A másik a teljes elengedettség felhasználása, vagyis ennek a technikai dolognak alkalmassá tétele a zenei dinamika árnyalására. Weiner Leó fogalmazta ezt meg egyszer a legjobban. Ő azt mondta: „minden az adagolástól függ!” Ez az, ami tulajdonképpen a képzelőerő, a fantázia kivételének technikai része. Én annyira megtanultam ezt, hogy óriási fortissimókat tudok játszani, annak ellenére, hogy mindig kicsi és vékony voltam. Előfordult egyszer, hogy egy 3000 férőhelyes telt ház előtt játszottam, és másnap a kritika éppen azt dicsérte, hogy ilyen kis termetű emberből ilyen óriási hangerő jött ki, majdhogynem kicsi volt a terem hozzá! Pedig nekem nincs olyanfajta erőm, mint a legtöbb zongoristának. Igaz viszont, hogy alighanem kivételesen laza vagyok. Egyszer megpróbáltam hátra dobni a lábamat, és véletlenül belerúgtam a saját fejembe. Jó táncosnő lett volna belőlem!

Röviden, hogy a kérdésre választ adjak, Varró Margitnak mindennél fontosabb követelménye volt, hogy a lazaságot úgy tudjuk uralni, hogy valamilyen cél érdekében felhasználhatóvá lehessen tenni. Ezt a kontrollt kellett annyira kidolgozni, hogy mindez automatizmussá váljék, és szabadon tudjunk muzsikálni.

– *Később kinél tanultál?*

– Ez is véletlenszerűen alakult. 1934-ben rokoni látogatásra utaztam két hétre Lipcsébe, nyaralni. Két hétre mentem – két évig maradtam. Itt meghallgatott Robert Teichmüller. Ő volt akkor a nagy tanár, az elismert professzor. ’34–36 között voltam a tanítványa. Amikor Teichmüller új növendéket kapott – és volt neki bőven, mert az egész világból jöttek hozzá. Nekem is volt amerikai, ausztráliai évfolyamtársam – azt először technikailag „átdolgozta”. Az én kezemhez nem nyúlt hozzá. Pontosan emlékszem rá, azt mondta: „ilyen tökéletesen kidolgozott kezet még nem láttam”. Ő egyébként ismerte Varró könyvét, a *Der lebendige Klavierunterricht*. Mesélte, hogy a kiadók tucat

számra küldik neki a zongorázásról megjelenő könyveket, de ez volt az egyetlen, amit elejétől végig szenvedéllyel elolvasott. Mindenki specializálja magát valamire, a többi problémával azonban nem foglalkozik. Ez a könyv teljes. Én akkor még nem ismertem a könyvet, csak később, amikor két év után visszajöttem Pestre.

– *Meg tudnád fogalmazni, mi volt Teichmüller és Varró tanítása között a különbség?*

– Egy apróság is illusztrálja ezt. Ő nagyon szerette a metronómot, amit Varró Margit soha nem engedett használni. Ettől különben én is érezhetően merevebb lettem. Mégis sokat tanultam tőle: Beethoven-, Schumann-műveket.

Weiner Leó órái viszont felejthetetlenek voltak. Weiner is, Varró is ingyen tanított, annyira csak a zenének éltek. Amikor például Weiner fiatal kvartetteket készített elő, hónapokon át csaknem naphosszat dolgozott velük. Mi is azt tartottuk róla, hogy hangszert lehet tanulni bárkitől, de zenét csak Weiner Leótól.

A diplomámat kitüntetéssel kaptam meg 1938-ban. Taníthattam volna az akadémián, ez azzal járt. De jött a háború. Ez alatt az idő alatt Pesten tartózkodott Bécsből egy kiváló muzsikusként, Paul Weingarten. Nála is tanultam, főleg *Mozartot*, *Schubertet*.

– *És a háború után?*

– '45–46-ban Erdélyben, majd Bukarestben töltöttem egy évet. Itt rengeteg koncertem volt. Ezután kerültem ki Franciaországba egy verseny kapcsán. Egy hajszálon múlt, hogy tudomásomra jutott és az is, hogy kijöhettem. Utolsó pillanatban lettem kész a verseny műsorával. De szerencsém volt... Azóta itt élek.

Rév Livia

– *Ekkor elindult a koncert karriered is, vagy csak tanítottál?*

– Tanítottam elég gyakran, de sohasem sokat, és ez periodikusan változott. Itt nagyon furcsa dolgokat tapasztaltam, mégpedig azt, hogy szétválasztják az összetartozó dolgokat, az elméletet például a technikától és a technikát a zenétől. Ha egy felnőtt franciát kezdek tanítani, az az érzésem, hogy kínaiul beszélek hozzá. Mert, ha frázisról vagy zenei karakterről, felépítésről, súlyos vagy súlytalan ütemrészről van szó, az mind teljesen idegen számukra.

Sokat tanítottam koncertező fiatalokat, tanárokat, akik különböző zeneiskolákban tanítanak.

Egyszer elküldtek hozzám egy zongoristát, hogy hallgassam meg. Csupa viharos darabot játszott, Prokofjevet, Rachmaninovot, Sosztakovicsot, Szkrjabint. Miután meghallgattam, kértem tőle, játsszon valami Mozartot is. Erre ő is rákérdezett, hogy én mit játszom. Bachot, Mozartot – mondtam. Ja, maga csak ilyen könnyű dolgokat zongorázik?!

Erre aztán „feldühödtem”, és két hét alatt megtanultam Liszt hat Paganini-etűdjét, hogy megmutassam, mennyivel könnyebb az úgynevezett nehéz műveket játszani. Azután pár hét múlva – egy nap alatt – lemezre is vettem az összeset.

– *Vajon itt Franciaországban ismerik-e Varró könyvét?*

– Bizonyos részeit lefordították; ezeket odaadtam három nagynevű konzervatóriumi tanárnak. Mindhárman azzal adták vissza, hogy nagyszerű, de persze csak a technikával foglalkozó fejezeteket olvasták el. Pedig éppen azért adtam oda, hogy meglássák, mi minden van még ezen kívül is, amit tanítani kellene!

– *Te mit tartasz legjobbnak ebben a könyvben?*

– Miután minden benne van, mindenki azt használja fel belőle, amire éppen neki, személy szerint szüksége van.

Varró Margittal életre szóló barátsággá vált a kapcsolatunk. Amikor a háború után először találkoztam vele, játszottam neki. Kicsit megváltoztattam a technikámat – sokat dolgoztam az ujjaim önállóságán. Nála a leggierót úgy tanultuk – „lift játéknak” is neveztük –, hogy csak lemegyünk a billentyűvel, de a billentyű tolja fel az ujjat. Ennek az a hátránya, hogy a billentés nem elég pontos. Amikor hosszú idő után újra hallott engem játszani, ezt mondta: „te egy lépéssel tovább mentél”. Az is nagy intelligenciájára vall, hogy ezt elfogadta.

– *Nem tartom olyan nagy dolognak. Gondolj a könyv harmadik fejezetének mottójára: „A tanár igazi művészete az, hogy nélkülözhetővé tegye magát.” Ezen kívül valószínűnek tartom, hogy ilyen típusú munkát gyermekkorban nem is tartott volna szükségesnek. Először a tökéletes megalapozás a fontos, csak lassan jut el valaki ilyenfajta differenciálásig.*

– Varró Margit tanítási módszere olyan alapot ad, melyre egy egész pályát lehet építeni, és azt egy életen át fejleszteni. Ami engem illet, számomra legfontosabb, hogy minden hang zenéljen és beszéljen. Kifejezése legyen. Én nagyon sok zongoristát elmarasztalok azért, mert például a piano játékbán egysíkúak. Rengeteg fokozatot érzek a két szélső dinamika között, vagy akár piano és forte között is! Én nem az a zongoristatípus vagyok, aki egyáltalán nem üt soha félre. Nekem nem olyan a technikám, mint amit most általában gyártani szoktak: gyakoroltatnak két-három órát, csak azért, hogy kifejlesszék az erőt. Mindent úgy idegeznek be, hogy a növendékek sokszor zongorabajnokokká vagy akrobatákká válnak. Az a tapasztalatom, hogy ha megpróbálok valamit gyakorlás címén számtalanszor ismételni, az egyre rosszabbul megy. Igaz, hogy a beidegzés csak akkor történhet meg, ha valamit rengetegszer eljátszik az ember. De sohasem egyszerre „ezerszer”, hanem tíz év alatt összesen „ezerszer”.

– *Neked tulajdonképpen mindig szükséged van bizonyos fajta...*

...muzsikálásra! Nekem a zenélés sokkal könnyebb kifejezés mód, mint a beszéd. Ha beszélek, „dadogok”, vagy elcsúszik egy-egy szó, vagy nem találom a megfelelő kifejezést. Én nem tudok másként zongorázni, mint természetesen és őszintén.

– *De ha az utóbbi évtizedekben annyira mindennapivá vált munkajellegű gyakorlás tömeget veszem alapul – ahogy például a versenyre készülő zongoristák dolgoznak –, meg szeretném kérdezni, mi ad neked biztonságot?*

– Nincs biztonság, ami helyette van, az a koncentráció.

– *De mire koncentrálsz?*

– A zenei szövegre! Egy csomó zongorista a mozgásokat figyeli. Nálam ezek automatikusan jönnek. Vagy jönnek, vagy nem jönnek. De most, hogy elgondolkozom rajta, úgy fogalmaznám, hogy én a mozdulatot hosszú zenei frázisokra anticipálom, és közben ezt a zene viszi; én nem figyelem egyáltalán.

– *Előadóművészi pályafutásodról nem beszéltél eddig.*

– Játszottam többek között Japánban, Afrikában, Amerikában és Európában jóformán minden nagyvárosban. Volt egy csodálatos élményem: a „Croisière Musicale” a Földközi-tengeren.

Már főiskolás koromban is sokat kamaráztam, a későbbiek folyamán is szívesen játszottam Starker Jánossal, Fenyves Lóránddal, Mihály Andrással, Kuttner Mihállyal, Varga Lászlóval, Banda Edével, Gerle Róberttel, nemrégiben az Enescu kvartettel. '48-ban indult el a pályám, Angliában. Ide állandóan visszahívnak, nemcsak koncertre, lemezfelvételre is. Rengeteg nagy zenekarral játszottam, kitűnő muzsikussal, híres karmesterekkel fesztiválokon.

Az utóbbi 15 év alatt csináltam egy tucat lemezt, többek között Debussy összes zongoraművét. Amikor megjelent az első lemez, a kritikusok kérték a másodikat is. Amikor az is kijött, reklamázták a harmadikat. Így készült el a teljes sorozat. Úgy hiszem, ez valóban sikeresnek mondható. Európában, Japánban, Kanadában, Amerikában, Ausztráliában az év legjobb lemezei között tartották számon.

– *Az etűdöket is lemezre vették?*

– Igen, nagyon szerettem mindet. Nem értek egyet azzal, hogy a technikai spekuláció irányába visznek. Fantasztikus zenének találom. Csodálatos művek. Minél többet dolgoztam rajtuk, annál jobban megszerettem őket. Ez a legbiztosabb jele annak, hogy egy mű jó vagy rossz. Rengeteg bennük a humor és a hangulatváltozás. Ha Debussy csak technikára gondolt volna, akkor nem lenne annyi kifejezésre vonatkozó utasítás a kottába írva. A kifejezés gazdagsága és változatossága, úgy, mint a Chopin-etűdöknél, éppen annyira zenei, mint technikai „gyakorlat”. Van egy olyan lemezem, amelyen gyermekdarabokat játszom, Bachtól Bartókig. Ezt nagyon szeretem. Egyik unokámnak ajánlottam.

– *Melyik stíluskorszakot kedveled leginkább?*

– Alapvetően „romantikusnak” érzem magam.

– *Olvastam egyszer egy kritikában, hogy téged „a természet is arra találta ki, hogy Mozartot játsszál”. Ezzel a speciális, ritka adománnyal valóban kevesen dicsekedhetnek.*

– Nagyon sokat játszottam Mozartot is. Van egy lemezem az összes négykezes és kétzongorás szonátából, ámbár nem ezt tartom a legsikerültebbnek. A második szólam felvételénél a hang arányt eltolták és később művi úton próbálták összehozni. Nem szeretem az ilyesmit, még akkor sem, ha a hangzást „kiegyenlítik”.

– *Ha jól tudom, 1988-ban egyik lemezed nagydíjat kapott, melyik volt ez?*

- Mendelssohn Lieder ohne Worte sorozatát vette lemezre a Hyperion Hanglemezgyártó Vállalat (London). Az kapta az „aranylemez” díjat. Pontosan két éve, februárban adta át Jacques Chirac párizsi polgármester, a párizsi városházán. Nagy fogadás volt. Ekkor kapott hasonló díjat Abbado, Solti, Perlman és még mások is.
- *Unokádat említetted...*
- Igen, két gyönyörű lányom van, és két gyönyörű unokám. A férjemmel 1947-ben ismerkedtem meg. Ő francia. Azóta együtt élünk, és én legalább úgy imádom őt, mint ő engem. Rendkívül humánus egyéniség, egész életét a segítségre szorulóknak szentelte, és még ma is – 80 éves letére – ezt folytatja.
- *További terveidről szólnál pár szót röviden?*
- Több szólóestem van Franciaországban és Angliában is a közeljövőben. Ezen kívül heteken belül utazom Londonba, újra felvesszük a Debussy-oeuvre-t. A régi sorozat nem kapható, mert a lemezgyártó vállalat megszűnt, az eredeti az angol királynő archívumába került, és így nem sokszorosítható. Most nagyon komolyan gyakorlok
- *Lili, ugye két évvel ezelőtt, 1988-ban volt 50 éve, hogy megkaptad a diplomádat? Különös véletlen, hogy 50 éves pályafutásodat koronázta meg az „aranylemez” kitüntetésed is. Sőt, erre az évfordulóra esedékes az aranydiploma, ha jól tudom?*
- Valóban, vártam is, hogy megkapom a főiskolától a meghívót erre az ünnepélyes alkalomra. De nem jött. Elfeledkeztek rólam. Vagy nem tudják, hogy Rauchwerger volt az eredeti nevem! Pedig én erre is büszke lennék!
- *Köszönöm a beszélgetést!*

II.

RÉV LÍVIÁRÓL SZÓLÓ TOVÁBBI ÍRÁSOK A PARLANDO KORÁBBI SZÁMAIBAN:

**„A JÓ TANÁR OLYAN, MINT A BÁBAASSZONY”. SOLYMOSI TARI
EMŐKE BESZÉLGETÉSE RÉV LÍVIA (1916–2018)
ZONGORAMŰVÉSZ-TANÁRRAL**
(1994/1. és 2023/2.)

**RÉV LÍVIA A FRANCIA BECSÜLETREND LOVAGJA (KAFKA
POUSSEL MÁRTA, JEAN-MARC ÉS TÁRA)**
(2009/3.)

DR. MACZELKA NOÉMI: RÉV LÍVIA MŰVÉSZETE

(2016/4.)

ARANYLEMEZ, ARANY TOKBAN (MARTON ÁRPÁD)

(2016/4.)

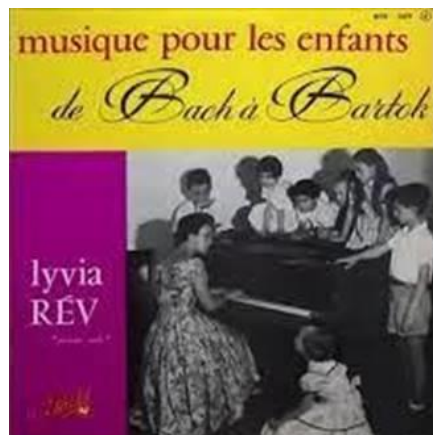
ELHUNYT RÉV LÍVIA (1916-2018) ZONGORAMŰVÉSZ – MARTON ÁRPÁD: „NE ENGEDJÉTEK, HOGY AZ EMBEREKTŐL ELVEGYÉK A ZENÉT!” (2013)

(2018/4.)

5 ÉVE HUNYT EL. MARTON ÁRPÁD: CSAK A DERŰ ÓRÁIT SZÁMOLTA – EMLÉKEIM RÉV LÍVIÁRÓL (1916–2018) SZÁMOS ZÁRÓJELLEL

(2023/3.)

**III.
VÁLOGATÁS RÉV LÍVIA
YOUTUBE-N TALÁLHATÓ FELVÉTELEIBŐL³**

Livia Rév - Musique pour les enfants de Bach à Bartók - Pathé_DTX 269 (1957) (50:21)

(Zene gyermekeknek Bachtól Bartókig)

C. P. E. Bach, J. S. Bach, W. A. Mozart, L. van Beethoven,
R. Schumann, G. Bizet, G. Fauré,
C. Debussy, D. Sosztakovics, H. Villa-Lobos, A. Jolivet.
Kodály Zoltán és Bartók Béla műveiből

³ A válogatás egy része az összeállítás írásaiban is megtalálható!

**LÍVIA RÉV PIANO RECITAL MID 1960'S: MOZART,
HAYDN, DEBUSSY (35:41)**

W. A. Mozart: D-dúr szonáta, K. 576 **0:00**

J. Haydn: c-moll szonáta, Hob. XVI:20 **14:46**

C. A. Debussy: Metszetek – 1. Pagodák **30:50**

Teljes lejátszási lista megtekintése (19 felvétel)

(© 2024 Mezzoforte)

Livia REV joue Czerny (11:58)

**Schumann - Livia Rev (1962) Arabeske op. 18 & Papillons op.2
(21:54)**

Rév Livia Rev és Starker János Budapesten.

A Vieux Mage-nak és Spentâ Ârmaiti-nak ajánlva!

0:00: Arabeske op. 18

6:31: Papillons op. 2

LP SAGA XID 5110

**Mendelssohn: Lieder ohne Worte I, Op. 19b: III. Molto allegro e
vivace, BWV U89 (2:52)**

Chopin - Livia Rév (1956) 3 Valses (11:13)

Livia Rév, Chopin 1 (18:42)

Chopin noktürnjei a Life Intézet fennállásának ötvenedik évfordulója
alkalmából.

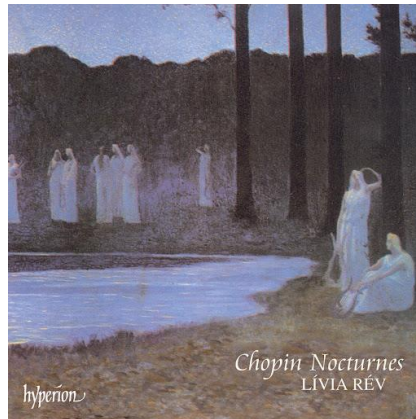
Livia Rev, Chopin 1 (18:36)

(2010)

**LÍVIA REV plays CHOPIN 4 Etudes Op.10 No 3, 4, 5, 12 (ca
1957) (11:43)**

Livia Rév - F. MENDELSSOHN, Song without Words (6:10)

Livia REV interprète Frantz Liszt (5:07)

Chopin: Nocturne No. 1 in B-Flat Minor, Op. 9 No. 1 (5:50)

Caprice No. 1: Arpeggio Study in E Major (4:46)

Liszt Ferenc: Paganini-etűdök (1. g-moll)

Caprice No. 6: Tremolo Study in G Minor (5:13)

Liszt Ferenc: Paganini-etűdök (6., a-moll)

Chopin - Livia Rév (1954) Nocturne op. 15 n°1, Berceuse & Various Mazurkas & Préludes (14:57)

Debussy - Twelve Etudes - Livia Rév (SAGA 1980) (47:13)

Claude Debussy: Etűdök I-II.

1. Pour les cinq doigts (d'après Monsieur Czerny) **0:00**

(Ötujjas gyakorlat, Czerny modorában.)

2. Pour les tierces **3:00**

(Terc-tanulmány.)

3. Pour les quartes **6:37**

(Kvartok.)

4. Pour les sixtes **12:09**

(Szextek.)

5. Pour les octaves **17:00**

(Oktávok.)

6. Pour les huit doigts **19:57**

(Nyolcujjas etűd.)

7. Pour les degrés chromatiques **21:33**

(Kromatikus skálák.)

8. Pour les agréments **23:57**

(Ékesítések. Olaszos barcarolla.)

9. Pour les notes répétées **28:56**

(Hangismétlések.)

10. Pour les sonorités opposées **32:22**

(Ellenszólamok.)

11. Pour les arpèges composés **37:34**

(Hangzatfelbontások.)

12. Pour les accords **42:12**

(Akkord-tanulmány.)

(Recorded for SAGA in 1980)

Debussy: Brouillards. Pianist: Livia Rev (3:16)

**Debussy: Clair de Lune - Livia Rév (88!) piano - 2004 - Szeged
(Inspired by the Verlaine poem) (4:26)**

Happy 100th Birthday, Livia Rév! (4:27)

Gabriel Fauré 3. Impromptu-ja Asz-dúrban, op. 34

Egy 1951-es rádiófelvétel a magyar–francia zongoristától, Rév Líviától (vagy Livia Rev-től), aki ma ünnepli 100. születésnapját... Gratulálunk a százévesnek! Isten éltesen sokáig! Bonne anniversaire!

LÍVIA REV entretiens N°1 (7:34)

Livia REV entretiens N°2 (4_55)

Livia REV entretiens N°5 (4:22)

(Első visszatérés Budapestre, 1961)

Rév Lívia interjú (5:59)

Rév Lívia válaszol a Fidelio.hu kérdéseire 2010. április 29-én.
Kapcsolódó videó: **• Rév Lívia - Érdi Tamás koncertelőzetes**